

«ارزیابی عملکرد امور اجتماعی - فرهنگی در برنامه هفتم پیشرفت (فصول چهاردهم الی بیستم)»

مقدمه؛

در اجرای مفاد جزء (۲) بند «الف» ماده (۱۱۸) قانون برنامه هفتم و ناظر به گزارش شورای عالی راهبری در خصوص عملکرد سال اول برنامه مشتمل بر گزارشات سازمان برنامه و بودجه کشور، گزارشات ناظران مالی و اجرایی و گزارشات کمیسیون‌های تخصصی مجلس، کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس طی جلسات متعدد و با حضور اعضای هیأت دولت و نمایندگان کمیسیون‌های تخصصی به بررسی گزارشات مزبور پرداخت و نهایتاً در اجرای مفاد آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی گزارش تلفیقی کمیسیون به شرح ذیل تقدیم می‌گردد.

گزارش امور اجتماعی - فرهنگی، شامل فصل‌های چهاردهم تا بیستم برنامه هفتم پیشرفت شامل فصول «ارتقای نظام سلامت»، «ارتقای فرهنگ عمومی و رسانه»، «زن، خانواده و جمعیت»، «میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی»، «سیاست داخلی و ارتقای سلامت اجتماعی»، «ارتقای نظام آموزشی» و «ارتقای نظام علمی، فناوری و پژوهشی» بوده و مواد (۶۸) تا (۹۹) را شامل می‌شود.

دستگاه‌های اجرایی متولی فصول مذکور؛ وزارتخانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، فرهنگ و ارشاد اسلامی، ورزش و جوانان، میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، کشور، تعاون، کار و رفاه اجتماعی، آموزش و پرورش و علوم، تحقیقات و فناوری و معاونت رئیس جمهور در امور زنان، می‌باشند که در گزارش کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات منعکس شده است.

ارزیابی فصل ۱۴- ارتقای نظام سلامت

برنامه هفتم پیشرفت کشور در فصل چهاردهم با موضوع «ارتقای نظام سلامت»، با هدف پاسخ‌گویی به ابر چالش ساختاری ناکارآمدی، هزینه‌زایی بالا و بی‌عدالتی در دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی طراحی شده است. این ابر چالش چندبعدی که طی سال‌ها انباشته شده، منجر به نابرابری در دسترسی، کاهش کیفیت مراقبت‌ها، فشار مالی بر خانوارها و تضعیف شاخص‌های کلان سلامت شده است. فلسفه وجودی این فصل، ایجاد تحولی اساسی از طریق مجموعه‌ای از اهداف کمی، اقدامات عملیاتی و الزامات قانونی است که تحقق آن‌ها مستلزم نظارت دقیق و مستمر می‌باشد.

ارزیابی نظارتی از اجرای فصل سلامت برنامه هفتم، تصویری با نقاط قوت و ضعف مختلف ارائه می‌دهد. در حوزه نقاط قوت، پیشرفت‌هایی در توسعه زیرساخت سلامت الکترونیک مشاهده می‌شود که از جمله می‌توان به راه اندازی سامانه‌های مختلف، ایجاد مراکز امن داده، توسعه پایگاه ملی سلامت و پیشرفت در تبادل برخط داده‌های سلامت اشاره کرد. همچنین، اقداماتی در راستای اصلاح نظام پرداخت، تغییر تدریجی تعرفه‌ها از روش مبتنی بر خدمت به پرداخت موردی و تدوین استانداردها و راهنماهای بالینی از دیگر جنبه‌های مثبت گزارش شده است. تحقق برخی اهداف کمی مانند کاهش مرگ و میر ناشی از سکته‌های قلبی و افزایش سرانه پزشک نیز در همین راستا گزارش شده است. در حوزه تدوین اسناد، تصویب آیین‌نامه‌های مهمی مانند پوشش همگانی بیمه پایه و اختصاص بخشی از منابع بیمه‌ها برای امر پیشگیری از دیگر نقاط قوت به‌شمار می‌رود.

با این حال، این پیشرفت‌ها در سایه چالش‌های موجود، ناکافی و پراکنده به نظر می‌رسند. مهم‌ترین ضعف، عدم پیشرفت کافی به سمت استقرار پزشک خانواده و ارجاع در سراسر کشور است. دو مانع اصلی به عنوان دلایل اصلی ناکامی‌های موجود در اجرای برنامه شناسایی شده‌اند: کمبود منابع مالی و ضعف عملکردی پزشک خانواده در استانهای نمونه از این جمله هستند. گزارش‌های نظارتی نیز به فقدان اراده یا توان مدیریتی قوی برای اجرای برخی احکام مهم، عدم همکاری کافی بین نهادی که یکپارچه سازی نظام بیمه را مختل کرده، اشاره دارند. همچنین، عدم پیش‌بینی منابع مالی کافی در بودجه سالانه برای برخی از برنامه‌ها، از موانع جدی است که گزارش شده است. در حوزه اطلاعات و پایش، کمبود داده‌های قابل استناد و به‌هنگام برای شاخص‌های مهمی مانند هزینه‌های کمرشکن (کاتاستروفیک) سلامت و پایش بیماری‌های غیرواگیر، امکان ارزیابی دقیق را با مشکل مواجه ساخته است.

ضمن اینکه بدلیل حساسیت بالای سیستم ارجاع در نظام درمان، دولت تلاش می‌کند دقت در اجراء را بالا ببرد که همین موضوع سبب کندی کار و عقب ماندن از برنامه شد که البته سهم کمبود منابع در عقب افتادن از برنامه بالاست.

این احکام که طیف وسیعی از اهداف کمی (مانند کاهش سهم پرداختی از جیب به سی درصد (۳۰٪)، پوشش کامل بیمه سلامت، کاهش مرگ و میر ناشی از سکته‌های قلبی و کنترل عوامل خطر بیماری‌های

غیرواگیر)، اقدامات کلان (مانند استقرار کامل پزشک خانواده و نظام ارجاع، تحول در سلامت الکترونیک، توسعه زیرساخت‌های فوریت‌های پزشکی و بازسازی صنعت دارو) و نیز نقشه‌های راه (مانند سند نقشه راه سلامت الکترونیک و سند جامع مراقبت‌های سلامت) را در بر می‌گیرد، مسیر ارتقاء در سلامت کشور را ترسیم می‌کنند.

لازم به ذکر است که در (۴) محور می‌توان عملکرد این فصل را مورد ارزیابی قرار داد. در محور، اصلاح نظام بیمه و تأمین منابع سلامت، حدود (۲۵) حکم ذیل مواد (۶۸)، (۶۹)، (۷۰)، (۸۱) تعیین شده‌اند که (۱۰) تکلیف آن به‌طور کلی انجام نشده و برخی نیز خارج از مهلت مقرر محقق شده‌است. در محور، پیشگیری و ارتقای سلامت جامعه نیز، تکالیفی ذیل مواد، (۳۴)، (۳۵)، (۶۸)، (۶۹) مقرر شده که حدود هشتاد درصد (۸۰٪) آن محقق نشده است.

شایان ذکر است ذیل آیین‌نامه تخصیص پنج درصد (۵٪) اعتبارات بیمه پایه سلامت که در راستای توسعه بهداشت، پیشگیری و ارتقای سلامت جامعه تصویب شده برای موضوعاتی مانند سلامت روان، دخانیات و تغذیه سالم رویه‌ای ایجاد نکرده و تدوین شاخص‌های پیشگیری به آینده موکول شده‌است که این تحقق مطلوب این بخش مهم از قانون برنامه را با تردید مواجه می‌سازد.

همچنین در خصوص شاخص‌های مرتبط با پایش و کنترل بیماران دیابتی، فشار خون بالا و اختلالات چربی خون سامانه‌های لازم هنوز به‌طور کامل ایجاد نشده و داده‌ها به‌صورت متمرکز در دسترس نیستند. در حوزه سلامت الکترونیک، اقداماتی مانند ایجاد مراکز امن داده، توسعه پایگاه ملی سلامت، راه‌اندازی سامانه‌های مختلف انجام شده‌است ولی مطابق قانون برنامه هفتم پیشرفت، اجرای برنامه پزشکی خانواده در کل کشور در سال اول اجرای برنامه الزامی شده‌است که این مهم در پایان سال دوم باید بر بستر سلامت الکترونیک عملیاتی شود، با این وجود وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تاکنون اقدامات خود در این خصوص را محدود به حفظ وضعیت موجود یعنی پیشبرد برنامه در سطح روستاها و شهرهای زیر بیست هزار نفر نموده (که از حدود (۲۰) سال قبل آغاز شده بود) این در تعارض با تأکیدات برنامه هفتم پیشرفت محسوب می‌شود.

محور آخر نیز، ساماندهی نظام دارو و تجهیزات پزشکی است که بخش قابل توجهی از تکالیف آن محقق نشده است.

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در سال اول برنامه هفتم پیشرفت، اقدامات مختلفی را در راستای اجرای تکالیف قانونی انجام داده است. این وزارتخانه مسئول تهیه و تدوین (۲۶) سازوکار از مجموع (۳۵) تکلیف محوله بوده که شامل آیین‌نامه‌ها، اساسنامه‌ها، اسناد و برنامه‌های عملیاتی می‌شود. طبق گزارش ناظر وزارت خانه مذکور (۲۳) سازوکار از جمله (۱۵) آیین‌نامه و یک اساسنامه به تصویب مراجع ذیربط رسیده است و از مجموع (۱۰۶) حکم مستقیم و (۵) حکم عمومی مرتبط با این وزارتخانه، حدود چهل درصد (۴۰٪) انجام شده‌است.

از اهم اقدامات انجام شده که به آنها اشاره شده است راه اندازی سامانه ارزیابی عملکرد برنامه های عملیاتی، تدوین و ابلاغ اهداف کلان، تنظیم برنامه عملیاتی مشترک با دانشگاه های علوم پزشکی و امضای تفاهم نامه با رؤسای دانشگاه ها و دانشکده ها است. در حوزه پزشک خانواده و نظام ارجاع، زیرساخت تبادل الکترونیک تجویز و بازخورد سطح دوم به سطح یک تکمیل شده و اجرای برنامه از مهرماه سال ۱۴۰۳ در جمعیت روستایی و شهرهای زیر بیست هزار نفر آغاز شده است. برای این برنامه، اعتباری بالغ بر ۱۸ هزار میلیارد تومان برآورد شده است.

برخی اقدامات انجام نشده یا با تأخیر مواجه شده اند، به عنوان مثال، در ماده (۷۰) قانون برنامه هفتم، تعیین و تبدیل تعرفه خدمات شایع تشخیصی- درمانی از شیوه «به ازای خدمت» به «پرداخت موردی» با عملکرد صفر درصدی در سال اول گزارش شده است. همچنین، در ماده (۷۱)، تدوین آیین نامه مربوط به داروهای گیاهی و سنتی هنوز در مرحله بررسی در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است. در حوزه اورژانس پیش بیمارستانی، با وجود راه اندازی مجدد برخی پایگاه ها، خدمات بالگرد غیرفعال شده است.

در بخش آموزش پزشکی، اگرچه شاخص های مورد نظر تعیین و نهایی شده، اما گزارش عملکرد مربوط به ماده (۹۵) هنوز در حال بررسی است. در حوزه طب ایرانی و مکمل نیز با تدوین بسته های خدمتی و استانداردها تدوین شده ولی شاخص هایی مانند درصد ارجاعات گیرندگان خدمت به مشاوران طب ایرانی و درصد خدمات تحت پوشش بیمه سلامت پایه، در سال اول عملکردی نداشته اند. شایان ذکر است که در بین آیین نامه های مختلفی که تدوین آنها ذیل فصل سلامت قانون برنامه هفتم پیشرفت تکلیف شده است، حسب بررسی موارد در دسترس در حوزه های مختلفی از جمله نسخه نویسی در شرایط اضطراری نظام سلامت، فهرست ملی دارو، نظارت بر محصولات کشاورزی و دامی، پوشش همگانی بیمه سلامت و تخصیص اعتبارات به برنامه های پیشگیری، قوت هایی نظیر تعریف دقیق و شفاف اصطلاحات برای جلوگیری از تفسیرهای سلیقه ای، پیش بینی ضرب الاجل های مشخص برای جلوگیری از طولانی شدن فرایندها، ایجاد تقسیم کار و چهارچوب بین نهادهای مختلف برای جلوگیری از موازی کاری، در نظر گرفتن مکانیزم های انعطاف پذیر مانند مسیر ویژه برای موارد خاص، و تضمین های مالی و شفافیت در تخصیص بودجه برای پایداری طرح ها در آیین نامه های مذکور به چشم می خورد.

در مقابل برخی ضعف های مشترک نیز وجود دارد که ابهام در فرایندهای اجرایی کلیدی مانند استحقاق سنجی برون خط (آفلاین) یا ارزیابی وسیع، که جزئیات آنها به آینده و تصویب دستورالعمل های دیگری موکول شده، از جمله آنهاست. همچنین، بعضاً سازوکارهای نظارتی اغلب ناقص یا غیرعملی تعریف شده اند، به ویژه برای فعالیت های کاغذی و برون خط (آفلاین)، که خطر سوءاستفاده را افزایش می دهد.

برخی از آیین نامه ها نیز فاقد راهکارهای شفاف برای شرایط پیچیده یا گروه های خاص، مانند بازارهای سنتی برای محصولات کشاورزی یا افراد فاقد یارانه برای بیمه سلامت هستند. ضعف در پیش بینی سازوکارهای دادرسی و تجدیدنظر برای ذی نفعان، و همچنین غفلت از ارزیابی اثربخشی و پایش نتایج در

بلندمدت، از دیگر نقاط ضعف در آیین‌نامه‌های مربوط است. نهایتاً وابستگی به دستورالعمل‌های آتی که هنوز تدوین نشده‌اند، اجرای این مقررات را می‌تواند با ابهام و تأخیر مواجه سازد.

ارائه تحلیل ریشه‌ای برای احکام محقق‌نشده به‌همراه ارائه راهکارهای عملیاتی زمان‌بندی مشخص برای جبران تأخیرها، تخصیص به‌موقع و هدفمند منابع مالی، اولویت‌بندی دقیق و تخصیص منابع مالی مشخص و کافی برای احکام کلیدی نظیر استقرار کامل پزشک خانواده و نظام ارجاع، کاهش سهم پرداختی از جیب و تحقق پوشش همگانی بیمه پایه، تأمین و تخصیص کامل اعتبارات مصوب برای اولویت‌های اصلی بخش سلامت (برنامه‌های پیشگیری محور) در زمان‌بندی مقرر و جلوگیری از انتقال منابع این بخش به سایر مصارف غیرمرتبط، می‌تواند به اجرای بهینه احکام مرتبط با حوزه سلامت در قانون برنامه هفتم کمک نماید.

ارزیابی فصل ۱۵- ارتقای فرهنگ عمومی و رسانه

در فصل پانزدهم مجموعاً (۴۰) حکم مربوط به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، با موضوعات احیاء کارکرد مسجد، جهش در فعالیت‌های قرآنی، افزایش تولید محتواهای رسانه‌ای مانند فیلم سینمایی، بازی‌های رایانه‌ای و همچنین پویانمایی، بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی کشور و مردمی‌سازی فرهنگ می‌باشد؛ همچنین (۳۰) حکم از فصل (۱۵) مربوط به صدا و سیما با موضوعات تحقق مرجعیت رسانه‌ای و افزایش تولید محصولات رسانه ملی است؛ علاوه بر این (۷) حکم نیز مربوط به وزارت ورزش و جوانان با موضوعات توسعه ورزش‌های همگانی و قهرمانی، ارتقای سلامت اقتصادی و توسعه اقتصاد ورزش می‌باشد.

از مجموع (۴۰) حکم مربوط به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، (۱۶) حکم چهل درصد (۴۰٪) در مهلت مقرر انجام‌شده، (۲) حکم در خارج از مهلت مقرر انجام‌شده و در مورد (۲۲) حکم پنجاه و پنج درصد (۵۵٪) اقدامی صورت نگرفته‌است. از احکام فاقد عملکرد به‌طور میانگین پیشرفتی نزدیک به بیست و پنج درصد (۲۵٪) دارند. از (۳۰) حکم مربوط به سازمان صدا و سیما، (۱۶) حکم پنجاه و سه درصد (۵۳٪) در مهلت مقرر انجام‌شده و در خصوص (۱۴) حکم چهل و شش درصد (۴۶٪) نیز اقدامی صورت نگرفته است که احکام فاقد عملکرد به‌طور میانگین پیشرفتی نزدیک به سی درصد (۳۰٪) داشتند. لازم به ذکر است که از (۷) حکم مربوط به وزارت ورزش و جوانان (۴) حکم پنجاه و هفت درصد (۵۷٪) در مهلت مقرر انجام شده و در خصوص (۳) حکم چهل و سه درصد (۴۳٪) اقدامی صورت نگرفته‌است. احکام فاقد عملکرد به‌طور میانگین پیشرفتی نزدیک به بیست درصد (۲۰٪) دارند. در ادامه به وضعیت عملکرد، اهمّ محورهای موجود در این فصل اشاره خواهد شد:

تولیدات فرهنگی؛

از مهمترین سنجه‌های عملکردی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، میزان تولیدات فرهنگی بخصوص در حوزه فیلم فاخر، پویانمایی و بازی‌های رایانه‌ای است. افزایش تولید محتواهای رسانه‌ای مربوط به کودک و نوجوان که از سنجه‌های مهم برنامه هفتم است، بر اساس گزارشات رسیده، در حوزه بازی‌های رایانه‌ای اقدامات مطلوبی صورت گرفته اما در حوزه پویانمایی وضعیت رضایت‌بخش نیست و میزان تحقق حدود بیست درصد (۲۰٪) است. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی معتقد است سنجه تولید پویانمایی با توجه به هزینه‌های تولید باید اصلاح گردد. از مهم‌ترین شاخص‌های کمی در فصل (۱۵) می‌توان به تولید فیلم سینمایی فاخر، پویانمایی و بازی رایانه‌ای اشاره کرد. کمیسیون تخصصی با ارائه تفسیری از فیلم فاخر، میزان تحقق تولید فیلم فاخر و بازی رایانه‌ای را نود و پنج (۹۵٪) اعلام نموده است که البته بهتر است معنای فیلم فاخر با همان شاخص‌های مرسوم حفظ گردد.

اصلی‌ترین و محوری‌ترین احکام سازمان صدا و سیما را می‌توان تقویت مرجعیت رسانه‌ای و توسعه و ساماندهی حکمرانی فضای مجازی در حوزه محتوا برشمرد. تقویت مرجعیت رسانه‌ای با هدف جهش کمیت

و کیفیت برنامه‌های تولیدی جهت تأمین شایسته نیاز جامعه ایران و پوشش سراسری دسترسی به این محتوا از محورهای اصلی در برنامه هفتم پیشرفت است. در بندهای «الف» و «ب» از ماده (۷۷) برای تحقق این موارد پوشش سراسری برنامه‌ها، برش سالانه برای اهداف کمی تعیین شده است. محور دیگر، توسعه و ساماندهی حکمرانی محتوا در فضای مجازی است که در بند «پ» ماده (۷۷) به آن توجه شده است با تعیین نحوه حمایت و رسیدگی به تخلفات حوزه صوت و تصویر فراگیر در فضای مجازی، سازوکار و نقشه راه مشخصی برای فعالان این حوزه و صیانت از فرهنگ و ارزش‌های اسلامی - ایرانی مشخص نماید. اهم اهداف کمی مربوط به صدا و سیما، باتوجه به میزان تخصیص اعتبارات تحقق شش و شش درصدی (۶۶٪) داشته که بخش عمده محقق نشده مربوط به عملکرد استانی سازمان صدا و سیما و حوزه کودک و نوجوان است که عملکرد حوزه استانی برای تولید سریال، فیلم و انیمیشن فقط چهار درصد (۴٪) است. عملکرد حوزه کودک و نوجوان هم کمتر از پنج درصد (۵۰٪) برآورد می‌شود.

قرارگاه مسجد؛

در بند «ث» ماده (۷۵) وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است با همکاری سایر دستگاه‌ها طرح مسجد محوری را به تصویب مراجع قانونی برساند که بر اساس گزارش وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی این امر به جهت تعدد مراکز تصمیم‌گیر از جمله قرارگاه مسجد تاکنون محقق نشده است. در بند «ت» ماده (۷۶) نیز بر ایجاد شورایی در استان‌ها برای حمایت از مساجد و محوریت مساجد در محلات تکلیف نموده که این امر هم بنا به دلایل فوق‌الذکر عملکرد ملموسی نداشته است. از سوی دیگر برخی سنجه‌های مربوط به حوزه قرآن و مسجد، از جمله تعداد حافظان قرآن، تعداد موسسات قرآنی، تعداد مساجد پایگاه قرآنی محله از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی غیرمنطقی دانسته شده و خواستار اصلاح سنجه‌ها شده است.

نکات قابل توجه در بخش فرهنگ عمومی که در مباحث مورد بررسی حاصل شد، به شرح زیر بیان می‌شود:

- ۱- منابع مورد نیاز برای دستیابی و تحقق برنامه در این بخش در اختیار مقام مسئول و پاسخگو(وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی) نیست.
- ۲- عمده منابع برای تحقق این اهداف در اختیار دستگاه‌هایی می‌باشد که پاسخگو نیستند و لازم است دولت و مجلس در این زمینه تمهیداتی را قائل شوند.
- ۳- برخی از سنجه‌ها غیر واقعی بوده و حتماً می‌باید اصلاح شوند. این غیرواقعی بودن بعضاً مورد تأیید مراجع تخصصی نیز می‌باشد.
- ۴- در برخی از سنجه‌ها با تغییرات استانداردها عملکرد برنامه بالا رفته است که به هیچ وجه به صلاح اجراء برنامه نیست. مانند تغییر غیر اعلامی در استاندارد تولید فیلم‌های فاخر.
- ۵- موضوع زمان و خانواده از حوزه فرهنگ و دولت فراتر رفته است و بخش‌های مختلف اجرایی در قوای مختلف در این زمینه باید همکاری مؤثر داشته باشند تا امید، به تحقق برنامه داشت.

ورزش همگانی و قهرمانی؛

در حوزه ورزش در ماده (۷۸) برنامه هفتم پیشرفت، چند تکلیف بر عهده وزارت ورزش و جوانان نهاده شده است. در بند «ب» این ماده تصویب دستورالعمل مالی بازی جوانمردانه ظرف شش ماه تکلیف شده است که بر اساس گزارش وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی اقدامات ابتدایی در خصوص فوتبال انجام و منتظر برگزاری مجمع عمومی فدراسیون فوتبال جهت تصویب آن است.

در حوزه قهرمانی، صندوق مربوطه که مکلف به حمایت از ورزش کاران بود، اقدامات لازم در سال اول را محقق کرده و بخشی از حمایت‌های مدنظر به مرحله اجراء درآمده است. با این وجود، برای سال دوم، لازم است مشخص گردد که حمایت‌ها دقیقاً از چه گروهی از قهرمانان و ورزش کاران و به چه شکلی انجام خواهد شد و جامعه هدف و بخش مطلوب این حمایت‌ها در قالب برنامه عملیاتی ارائه گردد. سهم شصت درصدی (۶۰٪) وزارت ورزش و جوانان از محل بیست و هفت صدم درصد (۲۷٪/۰) ارزش افزوده طی سال اول برنامه محقق و در بودجه سالانه درج شده بود.

از احکام بسیار خوب برنامه، بند «ت» ماده (۷۸) در خصوص محاسبه هزینه‌های حوزه ورزش بعنوان اعتبار مالیاتی و کسر یک درصد (۱٪) از مالیات بر درآمد اشخاص فوق جهت هزینه‌های ورزش می‌باشد که بررسی‌های انجام شده حاکی از عدم عملکرد این بند در سال اول برنامه به جهت عدم تمکین سازمان مالیاتی به قانون دارد.

در مجموع، با توجه به احکام قانونی موجود، وضعیت وزارت ورزش و جوانان مطلوب ارزیابی می‌شود، اما در حوزه ترویج و ارائه برنامه عملیاتی شفاف برای سال دوم، نیازمند اقدام اساسی است.

ارزیابی فصل ۱۶- زن، خانواده و جمعیت

در فصل شانزدهم، معاونت رئیس جمهور در امور زنان و خانواده، (۲۴) حکم با موضوعات بازآرایی ساختار معاونت امور زنان و خانواده، ساماندهی مراکز مشاوره خانواده و تهیه اطلس خانواده را به خود اختصاص داده است. از مجموع (۲۴) حکم، (۵) حکم بیست درصد (۲۰٪) در مهلت مقرر انجام شده و (۷) حکم بیست و نه درصد (۲۹٪) در خارج از مهلت مقرر و در خصوص (۱۲) حکم پنجاه و یک درصد (۵۱٪) اقدامی صورت نگرفته است. سنجه‌های تعریف شده در سیاست‌های کلی برنامه که بخشی از آن مانند ساز و کار کاهش طلاق و اصلاح نظام مشاوره خانواده از طریق تعریف برنامه عملیاتی در مواد (۸۰) و (۸۱) دنبال شده و برخی از جمله کاهش سن ازدواج، افزایش نرخ ازدواج، کاهش سقط جنین غیر قانونی و... نیاز به تعریف برنامه عملیاتی از سوی دستگاه مربوطه دارد. لازم به ذکر است صدور مجوز مراکز مشاوره خانواده، برگزاری کارگاه‌های همسرگزینی و تصویب آیین‌نامه ساماندهی مشاوره خانواده تحقق کامل داشته، اما پایین آمدن سن ازدواج، نرخ باروری از مهم‌ترین شاخص‌های برنامه در حوزه خانواده است که نسبت به آن برنامه عملیاتی تعریف نشده و تحقق نیافته است.

ارتقاء حوزه زن و کارآفرینی؛

مطابق ماده (۷۹) قانون برنامه هفتم پیشرفت، رشد بیست و پنج درصدی (۲۵٪) مهارت‌های شغلی زنان از طریق کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی پیش‌بینی شده است؛ برای سال ۱۴۰۳ تحقق چهار درصدی (۴٪) (۳۴۸'۷۶۴ دوره) هدف‌گذاری شده و هدف سال اول تقریباً صد در صد (۱۰۰٪) محقق شده است. بند «ث» ماده (۸۰) بر تدوین سازوکارهای اجرایی برنامه اشتغال بانوان با رعایت نقش آنان در خانواده تأکید دارد، اما گزارش عملکرد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی حاکی از عدم تحقق این بند در طول برنامه است.

مشاوره خانواده؛

مطابق ماده (۷۹) قانون برنامه هفتم پیشرفت، رشد بیست و پنج درصدی (۲۵٪) در تأسیس و توسعه مراکز تخصصی مشاوره خانواده، ازدواج و پیشگیری از طلاق محقق شده است. همچنین، آیین‌نامه اجرایی ساماندهی مراکز مشاوره ازدواج و خانواده، موضوع بند «الف» ماده (۸۰)، در جلسه هیأت وزیران مورخ ۱۴۰۴/۷/۱۶ به تصویب رسیده است.

ارزیابی فصل ۱۷- میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

فصل هفدهم قانون برنامه هفتم دو ماده (۸۲) و (۸۳) به میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اختصاص دارد. سهم گردشگری از رشد اقتصادی ذیل بخش سایر خدمات شش و نیم درصد (۶,۵٪) تعریف می شود.

بر اساس گزارش وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی سهم گردشگری از تولید ناخالص داخلی در حال حاضر حدود چهار و هفت دهم درصد (۴,۷٪) می باشد. در فصل هفدهم در مجموع (۳۰) حکم مربوط به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با موضوعات «توسعه گردشگری» و حمایت های مالی، حفاظت از میراث فرهنگی، سرمایه گذاری و احیای بناهای تاریخی، گردشگری دریایی و ساحلی، حمایت از صنایع دستی و زنجیره ارزش آن می باشد.

از مجموع (۳۰) حکم، (۱۳) حکم چهل و سه درصد (۴۳٪) انجام شده در مهلت مقرر، (۷) حکم بیست و سه درصد (۲۳٪) در خارج از مهلت مقرر انجام شده و (۱۰) حکم سی و سه درصد (۳۳٪) فاقد عملکرد است. لازم به ذکر است از احکام فاقد عملکرد به طور میانگین دارای پیشرفتی نزدیک به چهل و پنج درصد (۴۵٪) دارند.

سنجه تعداد گردشگر ورودی به کشور مهمترین سنجه جدول شماره (۱۸) (اهداف کمی سنجه های عملکردی میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی) می باشد که این رقم از شش هزار و سیصد و هشتاد نفر در سال ۱۴۰۲ به هفت هزار و سیصد نفر در سال اول برنامه رسیده است.

بر اساس گزارش وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی تعداد هتل های کشور ساخته شده در سال اول برنامه (۶۵) هتل بود. تعداد موزه های فعال افزوده شده، (۲۷) موزه که هفتاد و پنج درصد (۷۵٪) تحقق را نشان می دهد.

در سال اول برنامه (۳) اثر جهانی و (۷۳) اثر غیرمنقول مرمت شده به ثبت رسید که فراتر از هدف گذاری سال اول می باشد. رشد اقتصاد صنایع دستی و فرش دستباف در سال اول حدود شش و هشت دهم درصد (۶,۸٪) توسط وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اعلام شده است که نشان از تحقق هشتاد و پنج درصدی (۸۵٪) این سنجه دارد.

حریم های آثار فرهنگی و میراثی؛

بند «پ» ماده (۸۳) به تعیین تکلیف حرائم آثار ملی و محدوده های بافت های تاریخی اختصاص دارد. در طی سال اول، رقومی (دیجیتال) سازی تعداد (۱۷۴) نقشه های عرصه و حریم آثار ملی و محدوده بافت های تاریخی از مجموع (۱۹۱) محدوده هدف گذاری شده به انجام رسیده است و بازنگری (۱۰۴) حریم آثار ثبتی پیشین در سال اول برنامه انجام شده است.

چالش های اساسی در زمینه تعیین حریم آثار و جبران حقوق مالکانه، که به دلیل عدم تناسب با تعیین حریم و فقدان شفافیت در ضوابط رخ داده، همچنان باقی است. علی رغم انتظار برای اقدامات قانونی لازم از

سوی وزارتخانه در این خصوص، این مهم هنوز به سرانجام نرسیده است. لذا، برای تحقق اهداف توسعه اقتصادی و حفاظت از میراث فرهنگی در سال دوم برنامه، اعلام وصول فوری لایحه مربوط به تعیین حریم و جبران حقوق مالکانه امری ضروری محسوب می شود.

در مجموع، ارزیابی عملکرد در حوزه حفاظت از میراث فرهنگی قابل قبول ارزیابی می گردد، اما نیازمند اقدامات اساسی و فوری برای رفع چالش های ذکر شده است.

صنایع دستی؛

تهیه «سند جامع مدیریت زنجیره تولید، توزیع، عرضه و صادرات صنایع دستی» مندرج در بند «د» ماده (۸۳) مهمترین حکم برنامه در خصوص صنایع دستی است که بنا بر گزارش وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به انجام رسیده است. رشد سالانه هشت درصدی (۸٪) اقتصاد صنایع دستی و فرش دستباف و نیز افزایش تعداد شاغلان حوزه تولید صنایع دستی و فرش دستباف و صنایع وابسته به یک میلیون نفر در پایان برنامه از جمله سنجه های مربوط به صنایع دستی در جدول شماره (۱۸) (اهداف کمی سنجه های عملکردی میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی) است که بنا به گزارش وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی رشد صنایع دستی در سال اول معادل شش و هشت دهم (۸،۶٪) و اشتغال بیش از هدف گذاری سال اول بوده است. همچنین، در خصوص صادرات، گزارش های متعددی به تحقق عملکردی حدود هفتاد درصدی (۷۰٪) اشاره دارند. البته این آمار توسط مراجع رسمی تاکنون تأیید نشده است. با این حال، ابهاماتی جدی در خصوص حجم اقتصادی این حوزه وجود دارد که رفع آن ها مستلزم همکاری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با وزارت امور اقتصادی و دارایی است. سال پایه نامشخص و نحوه محاسبه سهم هر یک از عناصر زنجیره ارزش در اقتصاد کلی صنایع دستی، از جمله مواردی هستند که شفافیت ندارند.

برای رفع این ابهامات، لازم است سند زنجیره ارزش صنایع دستی که تهیه و تصویب آن با تأخیر مواجه شده است، تکمیل گردد تا وضعیت اقتصادی این حوزه به طور دقیق مشخص شود.

پیشنهاد می گردد برای بررسی عملکرد سال دوم برنامه قبل از ارزیابی، پیاده سازی پایه های اطلاعاتی استاندارد برای ادوار گذشته صورت پذیرد.

حمایت از گردشگری؛

در ماده (۸۳) احکام متعددی برای حمایت از صنعت گردشگری درج شده است. معافیت های مالیاتی، تأمین اعتبار جهت ایجاد زیرساخت ها در بودجه های سنواتی، تسهیل در اخذ مجوز و اعطای مجوز برای واردات کشتی های گردشگری از جمله این اقدامات حمایتی می باشند. در بند «ت» ماده (۸۳) وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مکلف به صدور مجوز «توسعه دهنده»، «تسهیل گر سرمایه گذاری» و «بهره برداری در حوزه های گردشگری و صنایع دستی» شده است.

ارزیابی فصل ۱۸- سیاست داخلی و ارتقای سلامت اجتماعی

قانون برنامه هفتم پیشرفت، در تیرماه سال ۱۴۰۴ به تصویب رسید. قانون مذکور مشتمل بر (۱۲۰) ماده می باشد که حوزه های مختلف اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و... را مدنظر قرار داده است.

در این فصل بهبود شاخص سرمایه اجتماعی بیست درصد (۲۰٪)، کاهش جرم و جنایت پنجاه درصد (۵۰٪)، کاهش نرخ شیوع مصرف مواد مخدر ده درصد (۱۰٪)، افزایش میزان معتادان بهبود یافته پنج درصد (۵٪) افزایش میزان توانمندسازی زنان آسیب دیده اجتماعی پنجاه درصد (۵۰٪) به عنوان شاخص های کمی در پایان برنامه مورد توجه قرار گرفته اند.

در مجموع (۲۲) حکم در حوزه ارتقای سلامت اجتماعی در برنامه هفتم پیشرفت در مواد (۸۴)، (۸۵)، (۸۹)، و (۹۲) به تصویب رسیده است. در برخی از احکام از جمله بندهای «ب» و «ت» ماده (۸۵) و جزء (۳-۳) بند «چ» ماده (۸۵) متولی خاصی در نظر گرفته نشده است.

به طور کلی (۱۳) حکم از مجموع احکام ذیل فصل ارتقای سلامت اجتماعی در حیطه وظایف وزارت کشور (سازمان امور اجتماعی) می باشد. مطابق با زمان در نظر گرفته شده، (۱) حکم، (تبصره بند «الف» - ماده (۸۵)) باید در سال نخست به طور کامل اجرایی شود که حکم مورد نظر تهیه و به تصویب هیأت وزیران رسیده است.

گزارش احکام ماده (۸۴) که شاخص های کاهش نرخ شیوع مصرف مواد مخدر، افزایش میزان معتادان بهبود یافته، افزایش میزان توانمندسازی زنان آسیب دیده اجتماعی، به دلیل عدم همکاری دستگاه های اجرایی ذیربط، کامل نشده است.

وضعیت اجرایی حکم (بند «الف» - ماده (۸۵)) نیز نشان می دهد، از (۲۵) دستگاه تاکنون (۱۹) دستگاه برنامه های خود در زمینه پایش و کاهش آسیب های اجتماعی را به تأیید شورای اجتماعی کشور رسانده اند. به عبارت دیگر حکم مذکور در زمان مدنظر انجام نشده است و علت چنین تأخیری محدودیت زمانی ذکر شده است.

در حکم (بند «پ» - ماده (۸۵)) که به منظور تدوین سالانه گزارش ملی وضعیت اجتماعی کشور صورت گرفته است، گزارش مذکور به دستگاه های ذیربط ارسال نشده است و لذا تحقق این بند صفر می باشد. حکم (ماده (۸۵) - بند «چ» جزء (۴)) به دلیل در اختیار بودن اعتبارات مربوط به هوشمندسازی، انسداد و پایش مرزهای کشور در ستاد کل نیروهای مسلح، عملکردی در خصوص آن گزارش نشده است.

در برنامه هفتم پیشرفت؛ (۵) تکلیف بر عهده ستاد مبارزه با مواد مخدر نهاده شده است. از مجموع (۵) حکم که باید توسط ستاد مبارزه با مواد مخدر در بازه ی سال نخست انجام و یا گزارش عملکرد ارائه شود، سه حکم (جزء (۱) بند «چ» ماده (۸۵))، (جزء (۲) بند «چ» ماده (۸۵)) و (جزء (۳-۱) بند «چ» ماده (۸۵)) انجام نشده است. دستگاه ها دلایل متعددی برای عدم اجرای احکام فوق بیان می کنند که قابل قبول نبوده و احکام

مزبور فاقد عملکرد در سال اول برنامه می‌باشند. برای جزء (۱) بند «چ» ماده (۸۵) حدود (۸) برنامه را با هدف کاهش ده درصدی (۱۰٪) نرخ شیوع اعتیاد در پایان برنامه نسبت به سال اول برنامه تعریف شده است که میزان تحقق آنها بر اساس گزارش وزارت کشور بیش از میزان هدف‌گذاری است. در جزء (۲) بند «چ» ماده (۸۵) نیز که با هدف بهبود سالانه یک درصد (۱٪) معتادان برنامه‌ریزی شده است، حدود (۶) برنامه توسط ستاد مبارزه با مواد مخدر و در جزء (۱-۳) بند «چ» ماده (۸۵) که با هدف ضربه‌زدن به بنیان‌های مالی و اقتصادی قاچاقچیان هدف‌گذاری شده است، (۱) برنامه در نظر گرفته شده است که گزارشات از تحقق کامل احکام برنامه حکایت دارد.

(۲) حکم بند «ت» ماده (۸۵) و تبصره بند «ت» ماده (۸۵) در حیطه وظایف سازمان بهزیستی قرار داده شده است. هدف از اجرای این بند توسعه و ارتقای مراکز فوریت‌های اجتماعی و تمرکز بر خدمات‌رسانی به افراد در معرض آسیب و آسیب‌دیدگان اجتماعی است. در حال حاضر وضعیت نیروی انسانی در این مراکز به صورت قرارداد موقت یا شرکتی فعالیت می‌کنند که منجر به نبود ثبات شغلی، کاهش انگیزه و فرسایش شغلی شده است. گزارشی از میزان تحقق این تکلیف در اختیار نیست.

ارزیابی فصل ۱۹- ارتقای نظام آموزشی

فصل نوزدهم برنامه هفتم پیشرفت با عنوان «ارتقا نظام آموزشی» به مسایل نظام آموزشی و تربیتی کشور ذیل وزارت آموزش و پرورش می‌پردازد. ارتقای کیفیت نیروی انسانی، کیفیت بخشی به نظام تربیتی عادلانه، اصلاح ساختار مدیریتی و تحول در نظام آموزشی کشور از اهداف برنامه هفتم در این حوزه می‌باشد.

بر اساس احکام این فصل، دولت موظف بوده است که (۱۶) آیین‌نامه را تا پایان سال نخست برنامه، تهیه و برای تصویب آن اقدام قانونی نماید که متأسفانه تا پایان شهریورماه سال جاری تنها (۲) آیین‌نامه به مرحله ابلاغ رسیده است هر چند وزارت آموزش و پرورش اقدامات ابتدایی را به انجام رسانیده است.

از جمله مهم‌ترین شاخص‌های مندرج در جدول (۲۰) (اهداف کمی سنجه‌های عملکردی ارتقای نظام آموزشی) قانون برنامه هفتم پیشرفت می‌توان به «نسبت دانشجو معلم به هیأت علمی تمام‌وقت (حضور) دانشگاه فرهنگیان» اشاره نمود که بایستی در پایان برنامه به سی نفر برسد اما در پایان سال اول برنامه این عدد هفتاد نفر گزارش شده است. ضمن آنکه با توجه به بازنشتگی حدود چهارصد نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان در سال ۱۴۰۴ این نسبت به یکصد و پانزده نفر نیز افزایش خواهد یافت. در نتیجه دانشگاه فرهنگیان در این شاخص نه تنها پیشرفت نداشته، بلکه تنزل هم داشته است.

«حذف کلاس‌های با تراکم بالای سی و پنج دانش‌آموز در دوره ابتدایی و متوسطه اول» دیگر شاخصی است که در سال اول عملکرد کمی داشته است.

«پوشش آموزش‌های فنی، حرفه‌ای و مهارتی در دوره متوسطه دوم» در سال اول برنامه به حدود چهل و سه درصد (۴۳٪) رسیده است.

سنجه دیگر «افزایش معدل دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم» می‌باشد که نسبت به سال پایه (۱۰,۲۸) با یک نمره کاهش در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ به (۹,۹۱) رسیده است و در جهت معکوس برنامه عملکرد داشته است. بر اساس شکست برنامه قرار بوده این عدد در پایان سال اول به (۱۰,۷۸) ارتقا پیدا کند.

۱) سرمایه انسانی؛

اصلی‌ترین تکلیف برنامه هفتم پیشرفت در خصوص سرمایه انسانی آموزش و پرورش بند «الف» ماده (۸۸) مبنی بر تدوین «سند جامع سرمایه انسانی آموزش و پرورش شامل جذب، گزینش، تربیت، استخدام، نگهداشت، ارتقاء، بازنشتگی و خروج از خدمت» است که آموزش و پرورش موظف بوده ظرف سه ماه پس از لازم‌الاجراء شدن قانون برای تصویب آن اقدام قانونی نماید که تا پایان شهریورماه ۱۴۰۴ همچنان به سرانجام نرسیده است. علاوه بر سند مذکور ایجاد نظام انضباطی خاص معلمان موضوع بند «پ» ماده (۸۸) نیز از جمله تکالیف اصلی حوزه سرمایه انسانی بوده که این مسئله نیز تا پایان شهریور عملیاتی نشده است.

اصلاح اساسنامه صندوق ذخیره فرهنگیان و همچنین رفع انحصار عضویت فرهنگیان در صندوق و امکان عضویت آنان در حساب پس انداز کارکنان دولت از دیگر تکالیفی بوده که قانون‌گذار بر عهده وزارت آموزش و پرورش قرار داده بود که متأسفانه هیچ یک از آنان انجام نشده است.

اساسنامه فعلی صندوق ذخیره فرهنگیان نیز صرفاً در هیأت امنای این صندوق دستخوش تغییراتی شده که هم از حیث شکل تصویب و هم از حیث محتوا، با متن بند «ث» ماده (۸۸) برنامه هفتم پیشرفت مغایرت دارد؛ برای مثال مطابق حکم برنامه بنا بوده است سهم فرهنگیان در مدیریت صندوق افزایش یابد اما در مصوبه جدید هیأت امناء نقش منصوب آن وزیر افزایش داشته است. همچنین مطابق این حکم بنا بوده است صندوق ذخیره فرهنگیان سهام خود را از طریق بورس ارائه دهد که این نیز بی‌عملکرد است.

۲) کیفیت و عدالت آموزشی؛

از جمله مهم‌ترین تکالیف دولت در این حوزه ایجاد «بانک جامع سوابق فرهنگی، تحصیلی، آموزشی، ورزشی و مهارتی» برای دانش‌آموزان در قالب «پرونده الکترونیکی آموزشی - رشدی - تربیتی» موضوع بند «ت» ماده (۸۹) می‌باشد که بر اساس گزارش وزارت آموزش و پرورش، این امر محقق نشده و سوابق دانش‌آموزان در سامانه‌های متعددی وجود دارد. تکلیف مهم دیگر در این بخش؛ گسترش توسعه زیرساخت‌های کمی و کیفی فنی و حرفه‌ای توأم با بازنگری در رشته‌های فنی و حرفه‌ای متناسب با آمایش و آینده پژوهی و نیز گسترش هنرستان‌های جوار کارخانه موضوع بند «ث» ماده (۸۹) بوده است که برای عمل به این تکلیف آیین‌نامه‌ای تصویب و ابلاغ شده که در واقع تکرار متن قانون می‌باشد و اقدامات متناسبی برای بازنگری در سرفصل‌ها و رشته‌های فنی و حرفه‌ای و گسترش کمی و کیفی زیرساخت‌های هنرستانی و هنرستان‌های جوار کارخانه در آن دیده نمی‌شود. در حالی که توجه ویژه به حوزه فنی و حرفه‌ای در این ماده از جمله مسائلی بوده که می‌توانسته در مسیر توسعه اقتصادی اثرگذار باشد.

«نظام جامع امور تربیتی» و «نظام مراقبت‌های اجتماعی دانش‌آموزان» نیز از دیگر تکالیفی است که وزارت آموزش و پرورش بر اساس بند «ج» ماده (۸۹) مکلف بوده ظرف شش ماه تهیه نماید که همچنان بی‌نتیجه است.

۳) بازماندگان از تحصیل؛

براساس تکلیف ماده (۹۰) قانون برنامه هفتم، بنا بوده است وزارت آموزش و پرورش سه کار اصلی را برای جذب بازماندگان از تحصیل انجام دهد:

الف) تدوین برنامه درسی متناسب با جذب بازماندگان از تحصیل؛

ب) تهیه و تأمین کتب درسی، تغذیه رایگان و بسته‌های حمایتی؛

ج) توسعه مدارس شبانه‌روزی، روستا مرکزی، عشایری، استثنائی و آموزش از راه دور با اولویت تأمین هزینه‌های وسیله ایاب و ذهاب.

اما در پی عدم شکل‌گیری رویه‌ای فراتر از رویه‌های سال گذشته نه تنها در سال نخست برنامه هفتم پیشرفت جمعیت بازمانده از تحصیل کاهش پیدا نکرده است بلکه افزایش نیز داشته است. بر اساس آمارهای رسمی وزارت آموزش و پرورش جمعیت بازمانده از تحصیل در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ به میزان (۹۰۲,۱۳۹) نفر بوده که در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ به (۹۲۸,۵۴۳) نفر و در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ به (۱,۰۲۸,۳۴۵) نفر رسیده است.

۴) نظام مدیریتی؛

بنابر تکلیف ماده (۹۱) قانون برنامه هفتم پیشرفت وزارت آموزش و پرورش موظف بوده است ساختار و تشکیلات اداری خود را متناسب با مأموریت‌های مقرر در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در کلیه سطوح و تحقق تربیت تمام‌ساحتی تا پایان سال اول برنامه بازنگری نماید و پیشنهاد اصلاحی را پس از تأیید سازمان اداری و استخدامی کشور به تصویب هیأت وزیران برساند. این مهم تا پایان شهریورماه ۱۴۰۴ محقق نشده است. بر اساس گزارش وزارت آموزش و پرورش اقدامات مقدماتی انجام و به جهت مخالفت سازمان استخدامی معطل مانده است که نیازمند ورود مقامات عالی دولت می باشد.

۵) آموزش و پرورش به مثابه امر ملی؛

این بخش از برنامه هفتم پیشرفت دارای احکامی تنظیم‌گر در حوزه امور مالی و مالیاتی است که می‌توان رد آن‌ها را در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ مشاهده کرد. اما در خصوص سایر تکالیف این بخش متأسفانه عملکرد چشم‌گیری مشاهده نمی‌شود. برای مثال مطابق بند «الف» ماده (۹۱) قانون برنامه هفتم وزارت آموزش و پرورش می‌بایست «برنامه تقسیم‌کار ملی»، «نقشه راه اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» و «الگوی نظارت و نظام شاخص‌ها و استانداردهای ارزشیابی» سند تحول بنیادین را ظرف سه‌ماه پس از لازم‌الاجراء شدن قانون به تصویب هیأت وزیران برساند.

بررسی مصوبات هیأت دولت نشان می‌دهد که هیچ‌یک از این اسناد تاکنون به تصویب نرسیده و فقط نقشه راه اجرای سند به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی رسیده است که تاریخ تصویب این سند در شورای معین شورای عالی انقلاب فرهنگی دو ماه پیش از تاریخ تصویب قانون برنامه هفتم پیشرفت در مجلس شورای اسلامی می‌باشد.

یکی از مهم‌ترین احکام این بخش جزء (۲) بند «ث» ماده (۹۲) است که دولت را مکلف کرده است پذیرش دانشگاه‌های فرهنگیان و تربیت دبیر شهید رجایی را هر سال نسبت به سال قبل حداقل بیست و پنج درصد (۲۵٪) افزایش دهد که متأسفانه این مهم نیز محقق نشده است و ظرفیت دانشگاه همچنان در حدود سی هزار نفر است.

در انتها اینکه آمار نسبت دانش آموز به کلاس متأسفانه واقعی نبوده و شفاف نیست. کلاس های ساخته شده تعطیل و غیرقابل استفاده در مخرج شاخص مورد استفاده بکار برده شده است و لذا شاخص مذکور را غیر واقعی می کند و لازم است برای شناخت دقیق نسبت به وضع موجود این اطلاعات پایش و اصلاح شود. همچنین آمار ارائه شده بیانگر این است که متأسفانه معدل پایه (۱۲) همچنین کاهشی و توفیقی در این زمینه حاصل نشده است.

کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات

ارزیابی فصل ۲۰- ارتقای نظام علمی، فناوری و پژوهشی

در فصل بیستم قانون برنامه هفتم اهدافی همچون جهت دهی فعالیت‌های پژوهشی و فناورانه به سمت نیازهای کشور، ارتقای کیفی تحقیقات و مراکز تحقیقاتی کشور، ایجاد وحدت رویه و تقویت هماهنگی و همگرایی در روند توسعه آموزش عالی، تحقق مرجعیت علمی و ارتقای شتاب علمی و نهایتاً تأمین زیرساخت‌های مورد نیاز زیست‌بوم‌های فناوری در مواد (۹۳) تا (۹۹) و مجموعاً طی (۳۷) حکم دنبال می‌شود.

از مجموع احکام فوق، (۲۸) حکم در وضعیت انجام نشده قرار داشته و فقط (۹) حکم در مهلت مقرر یا خارج از مهلت مقرر انجام شده است. همچنین تحقق آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها، اسناد سیاستی و دیگر اقدامات قانونی در حد پنجاه درصد (۵۰٪) می‌باشد. بررسی‌ها حکایت از کم‌برآوردی و بیش برآوردی سال پایه، کم‌توجهی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به احکام حوزه آموزش و پژوهش و عدم ارائه گزارش عملکرد برخی از احکام مهم دارد.

تحقیقات و پژوهش؛

مطابق با حکم ماده (۹۴)، آیین‌نامه اجرایی «پژوهانه جامع» با تأخیر (۷) ماهه در تاریخ ۱۴۰۴/۰۲/۰۹ به تصویب هیأت وزیران رسیده است. لیکن با وجود اینکه در مواد (۲) - (۳) - (۴) - (۵) آیین‌نامه فوق برای وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تکالیفی پیش‌بینی شده است و همچنین ارائه گزارش مربوط به سهم منابع بودجه عمومی مربوط به پژوهش‌های موضوع این بند به وزارتین و اگذار شده است، اما در گزارش ناظر اجرایی هر دو وزارتخانه هیچ اشاره‌ای به این موضوع نگردیده است. لذا این ماده که یکی از مواد بسیار مهم در جهت‌دهی پژوهش‌ها به سمت حل مسائل کشور است، عملکرد قابل دفاعی نداشته و این امر به هدر رفت ظرفیت‌های علمی کشور می‌انجامد. علوم، تحقیقات و فناوری درخصوص تکلیف بند «ب» ماده (۹۴)، تحقق این سنجه (اختصاص بیست درصد (۲۰٪) ظرفیت پسا دکترا) بصورت صد در صد (۱۰۰٪) در سال اول محقق شده است.

آموزش؛

صدر ماده (۹۵)، مهمترین تکلیف برنامه برای وزارتین علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در جهت اصلاح نظام آموزشی مبتنی بر ملاحظات آمایشی و تقویت هماهنگی و همگرایی در روند توسعه آموزش عالی است که متأسفانه بر اساس گزارشات دریافتی، عملکردی نداشته و اقدام قانونی لازم صورت نپذیرفته است.

در راستای تبصره (۲) همین ماده، آیین‌نامه اجرایی مربوط به باز طراحی دروس عملی و مهارتی برای دانشجویان مقاطع تحصیلی مختلف با هدف کسب مهارت در یک حوزه تخصصی مربوط به رشته تحصیلی در تاریخ ۱۴۰۴/۰۴/۱۸ به تصویب رسیده است. متن حکم قانون به این موضوع اشاره دارد که سهم واحدهای

مهارتی هر رشته - مقطع مبتنی بر شغل از کل واحدهای درسی افزایش پیدا کند. همچنین یکی از نکات مهم همکاری سایر دستگاه‌های اجرایی برای اجرای دروس عملی و مهارتی است که در متن حکم ماده (۹۵) به صراحت بر آن تأکید شده است.

با این حال در گزارش ناظر اجرایی، عمده دستگاه‌های اجرایی از جمله سازمان برنامه و بودجه کشور، وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، تعاون، کار و رفاه اجتماعی، جهاد کشاورزی، راه و شهرسازی، نفت و صنعت، معدن و تجارت عملکرد مثبتی ارائه نشده است.

اصلاح نظام مالی آموزش عالی؛

اصلاح نظام مالی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی با رعایت اصل سی‌ام (۳۰) قانون اساسی و نیز تهیه و تصویب آیین‌نامه نحوه تعیین اعتبارات دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری از جمله تکالیف مهم برنامه هفتم در فصل بیستم است که در ماده (۹۶) به آن تأکید می‌ورزد که بر اساس گزارشات دریافتی، وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی صرفاً به تشکیل کارگروه اکتفا کرده‌اند و تاکنون اقدام قانونی در این راستا انجام نگرفته است.

شایان ذکر است که مهلت قانونی اجرای این حکم بر طبق بند «ب» ماده (۱۲۰) قانون برنامه هفتم، پایان سال ۱۴۰۳ است.

مرجعیت علمی؛

از دیگر مسایلی که در نظام آموزش عالی انتقادات زیادی را بدنبال داشته و جمع قابل توجهی از کارشناسان، آن را علت عدم جهت‌گیری ظرفیت‌های علمی کشور در مسیر حل مسایل کشور می‌دانند، آیین‌نامه‌های ارتقای مرتبه اعضای هیأت علمی می‌باشد. در بند «الف» ماده (۹۷) تکلیف می‌نماید که وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اقدامات قانونی لازم را به منظور بازنگری و اصلاح شاخصهای ارزیابی برنامه‌های آموزشی و پژوهشی و نیز آیین‌نامه‌ها و مقررات مربوط به جذب، تبدیل وضعیت، ارتقا، ترفیع و اصلاح آیین‌نامه جامع «مدیریت دانشگاهها، نظام ارزیابی و انگیزش و نحوه ارائه خدمات موظفی اعضای هیأت علمی» بر اساس رویکرد برنامه‌محوری از جمله مأموریت‌گرایی و مسئله‌محوری، شاگردپروری و استادمحوری انجام دهد و در تبصره (۱) این بند ارتقای مرتبه هیأت علمی را از سال دوم بر اساس آیین‌نامه جدید الزامی دانسته است.

متأسفانه این حکم نیز به رغم ارائه گزارش از اقدامات ابتدایی صورت گرفته، محقق نشده و اقدامات قانونی لازم به طور کامل به انجام نرسیده است. بندهای «ب» و «پ» ماده (۹۷) نیز فاقد گزارش مستند از تحقق آن می‌باشند.